

DOI: 10.25140/2411-5215-2023-1(33)-123-138

УДК 330.322:336.7

JEL Classification: G23; E22

Валерій Ільчук

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: ivp5@ukr.net. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4844-1326>
ResearcherID: [F-4864-2016](https://orcid.org/0000-0003-4844-1326)

Тетяна Шпомер

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: tanya_shpomer@ukr.net. ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6680-5889>
ResearcherID: [L-9323-2015](https://orcid.org/0000-0001-6680-5889)

Андрій Шпомер

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: 6248747@gmail.com

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Розглянуті проблеми низької ефективності функціонування небанківських фінансових установ (НФУ) на фінансовому ринку України, основною причиною яких є недосконале й нестабільне нормативно-правове забезпечення їхньої діяльності. Визначені основні завдання державного регулювання діяльності суб'єктів фінансового ринку, зокрема НФУ й запропонована концепція державного регулювання їхньої діяльності, де визначені суб'єкти державного регулювання та їх функції, методи та інструменти, що спрямовані на створення сприятливих умов функціонування зазначених установ. Виявлено та оцінено роль НФУ як суб'єктів фінансового ринку, обмежені функціональні можливості яких визначаються низьким рівнем їхнього інвестиційного потенціалу.

Виявлена роль інституційного та інфраструктурного забезпечення у створенні належних умов функціонування НФУ. Оцінено значущість інституційного забезпечення у створенні сприятливих умов для формування інвестиційного потенціалу НФУ. Запропонована схема механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ, яка охоплює фінансову та інституційну складові, які функціонально доповнюють одна одну в процесі формування та нарощування інвестиційного потенціалу. Кожна зі складових має свої функції, методи, важелі й інструменти, що дозволяє зазначеним складовим ефективно реалізувати свою роль у процесі формування інвестиційного потенціалу.

Ключові слова: фінансовий ринок; небанківські фінансові установи; інвестиційний потенціал; державне регулювання; концепція; інституційне забезпечення; інфраструктурне забезпечення; механізм формування.

Рис.: 3. Бібл.: 18.

Постановка проблеми. Система небанківських фінансових установ (НФУ) в Україні, функціонування якої характеризується низькою ефективністю, відсутністю необхідних темпів розвитку, незначним обсягом надання фінансових послуг, обмеженою кількістю їхніх споживачів, не відіграє

суттєвої ролі в накопиченні фінансових ресурсів для інвестування розвитку національної економіки. Незадовільний фінансовий стан НФУ та результатів їхньої фінансової діяльності визначається як станом економіки, так і умовами їх функціонування, що багато в чому залежить від рівня державного регулювання, яке має забезпечити стабільність і досконалість нормативно-правових та законодавчих актів, єдність фінансового ринку, нагляд за належним функціонуванням НФУ, захист прав споживачів фінансових послуг. Умови функціонування НФУ мають бути сприятливі для виконання всіх своїх функцій щодо залучення, акумуляції, розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів між тими, хто їх має надлишок, і тими, хто їх потребує.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток системи державного регулювання діяльності суб'єктів фінансового ринку та у розробку шляхів формування їхнього інвестиційного потенціалу зробили закордонні вчені, такі як Дж. Стігліц, Т. Кембелл, Г. Марковиц, Е. Нікбахт, Р. Тьюльз, Ю. Фома, У. Шарп та ін.

Серед вітчизняних науковців, які присвятили свої праці вирішенню проблем державного регулювання фінансових ринків, формуванню інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання, зокрема суб'єктів фінансового ринку, можна відзначити таких: М. Алексєєв, Ю. Андріанов, О. Барановський, В. Бударна, П. Бороздін, Н. Внукова, Т. Гайдай, В. Гавриш, В. Геєць, Л. Гулько, Т. Дроганова, В. Клименко, В. Копельчук, М. Кукош, Е. Лапин, Л. Манатов, У. Нечитайло, Г. Романенко, В. Смесова, З. Сірик та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Процес функціонування НФУ постає перед проблемами відсутності напрацьованих схем, підходів, чітких алгоритмів дій та правил їхньої поведінки на фінансовому ринку, що не дозволяє їм реалізувати свої можливості як активного гравця на фінансовому ринку, так і постачальника фінансових ресурсів для потреб розвитку національної економіки. Це потребує розробки концептуальних підходів до формування державної політики регулювання діяльності НФУ і пошуку дієвих схем та механізмів формування їхнього інвестиційного потенціалу.

Мета статті – розробити концептуальні підходи до державного регулювання НФУ та механізм формування їхнього інвестиційного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Низька ефективність функціонування НФУ, правова неврегульованість їхньої діяльності, відсутність належної державної підтримки, що знижує їхні можливості як учасників інвестиційного процесу, однією з головних функцій яких є постачання інвестиційних ресурсів у реальний сектор економіки, потребує активного втручання держави в процеси, що здійснюються на фінансовому ринку.

Головним завданням державного регулювання фінансового ринку має бути поліпшення інвестиційного клімату в країні, створення сприятливих умов для учасників інвестиційного процесу, захист інтересів інвесторів та

інших суб'єктів інвестиційного ринку, розробка зваженої інвестиційної політики, мінімізація впливу факторів макросередовища на виникнення ризиків інвестиційної діяльності, підтримка НФУ як суб'єктів, діяльність яких сприяє економічному розвитку країни.

Основним регулюючим органом фінансового ринку з боку держави виступає Національний банк України, який здійснює банківське регулювання і нагляд. Регулювання діяльності саме НФУ з моменту їх створення і до 2002 року здійснювало Міністерство фінансів України, а з 2002 року функції регуляторів виконували Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг і пізніше створена Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку [4; 5].

Треба погодитись з авторами, які зазначають, що сучасна система регулювання ринку фінансових послуг має базуватись на принципах, що передбачають: захист прав та інтересів учасників фінансового ринку з боку держави; прозорість та доступність інформаційної бази, необхідної для прийняття рішень; підтримку добросовісної конкуренції; існування державного органу регулювання з чітко визначеними функціями і повноваженнями, підтримку інновацій у цій галузі [8].

Для регулювання діяльності саме НФУ на фінансовому ринку необхідно розробити відповідну концепцію. Основною метою концепції державного регулювання діяльності НФУ повинно бути забезпечення інвестиційної спроможності зазначених установ як постачальників фінансових ресурсів на ринок інвестицій (рис. 1).

Мета визначеної концепції в умовах інституційного середовища, сформованого за вимогами чинного законодавства – відповідними законодавчими актами й нормативами документами, які формують правове поле діяльності для всіх учасників фінансового ринку – забезпечити зростання інвестиційної спроможності НФУ як постачальника фінансових ресурсів на ринок інвестицій.

Концепція державного регулювання діяльності НФУ виконує такі функції:

- регулювання, що забезпечує регулювання відносин між учасниками фінансового ринку та функціонування самого ринку;
- підтримки, що передбачає започаткування ряду заходів стосовно створення сприятливих умов для ефективного функціонування НФУ на фінансовому ринку;
- захисту, що мінімізує загрози від можливого негативного впливу факторів макросередовища;
- координації, що виявляється в налагодженні взаємодії між органами державної влади та НФУ, а також у взаємовигідній співпраці між суб'єктами фінансового ринку;
- контролю, що відстежує випадки порушень чинного законодавства та забезпечує розробку й реалізацію заходів щодо профілактики виявлених порушень.

Рис. 1. Концепція державного регулювання діяльності НБУ
Джерело: авторська розробка.

Згідно з метою концепції головна увага органів державної влади має зосередитись на підтримці та стимулювання тих функцій НФУ, які розширюють їхні можливості як учасників інвестиційної діяльності та сприяють розвитку інвестиційних процесів у реальному секторі економіки.

Роль НФУ як учасників інвестиційного процесу зводиться головним чином до здійснення фінансового інвестування, тобто купівлю корпоративних і державних цінних паперів. Спроможність бути інвестором за такої форми інвестування визначається фінансовими можливостями НФУ стосовно придбання зазначених фінансових інструментів. Нарощування фінансових можливостей НФУ можуть з'явитися тільки в результаті їхньої ефективної діяльності на фінансовому ринку, що може бути забезпечено сприятливими умовами їх функціонування, які має забезпечити держава.

Держава володіє як прямими, так і непрямими методами регулювання і має всі необхідні інструменти реалізації зазначених методів.

Як інструменти непрямих методів регулювання держава застосовує фіскальну політику, грошово-кредитну політику, інвестиційну політику, амортизаційну політику, а як прямих – законодавчі та нормативні документи, стратегічні плани та цільові програми, ліцензування діяльності, нагляд [16].

Треба також зазначити, що державне регулювання фінансового ринку має спрямовуватись не тільки на створення належних умов функціонування НФУ, збільшуючи їхні інвестиційні можливості як постачальників фінансових ресурсів на інвестиційний ринок, а і для інших учасників, зокрема, споживачів фінансових ресурсів, що має активізувати інвестиційні процеси в реальному секторі економіки.

Концепція державного регулювання діяльності НФУ створює передумови розробки фінансово-інституційного механізму формування їхнього інвестиційного потенціалу, однією зі складових частин якого виступає саме інституційна. Інституційна складова зазначеного механізму розробляється та впроваджується державними органами влади й передбачає загальну організацію та правову регламентацію діяльності суб'єктів фінансового ринку [12]. Інституційне забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів фінансового ринку, зокрема НФУ, та формування інвестиційного потенціалу охоплює сукупність нормативно-правових актів та інститутів, які сприяють та регламентують діяльність щодо пошуку та залучення фінансових ресурсів як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, формуванню фондів інвестиційних ресурсів, їх розподілу та перерозподілу з метою задоволення інвестиційного попиту для потреб розвитку провідних галузей національної економіки.

Враховуючи особливості функціонування НФУ, їхню діяльність на фінансовому ринку повинна здійснюватися в умовах інституційного супроводу, який дає змогу визначити нормативно-правові засади розвитку зазначених установ та їх взаємодію з іншими учасниками фінансового ринку. Це

стосується умов залучення фінансових ресурсів у тих, хто має їх надлишок, їх акумуляція та надання коштів тим, хто їх потребує, задовольняючи їх попит на інвестиції.

Ефективне функціонування суб'єктів фінансового ринку, в тому числі і НФУ, забезпечується інфраструктурою фінансового ринку. Інституційно-інфраструктурне забезпечення функціонування НФУ сприяє виконання ними своїх функцій як фінансових посередників на фінансовому ринку, а також позитивно впливає на формування їхнього інвестиційного потенціалу (рис. 2).

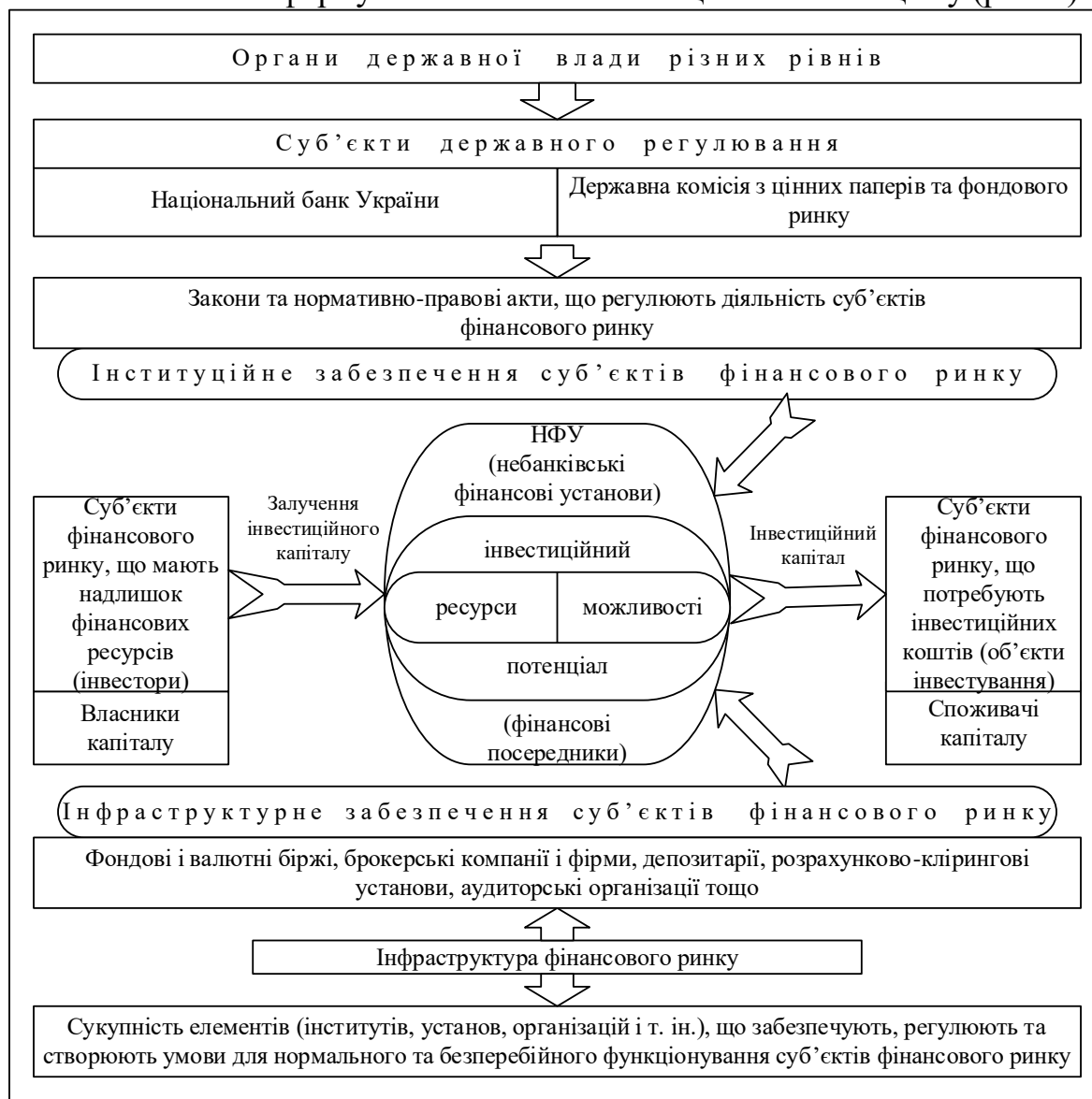

Рис. 2. Інституційно-інфраструктурне забезпечення функціонування НФУ
Джерело: авторська розробка.

Держава шляхом нормативно-правового регулювання, податкової політики, грошово-кредитної політики і т. ін. забезпечує необхідні умови функціонування НФУ, які мають стати активними гравцями на фінансовому ринку, виконуючи функції постачання інвестиційних коштів у реальний сектор національної економіки.

Ситуація, що склалась з формуванням інвестиційного потенціалу в НФУ, вимагає суттєвого впливу як з боку держави, так і зосередження зусиль самих зазначених установ на заходах, спрямованих на прискорення процесів формування і нарощування інвестиційних ресурсів та інвестиційних можливостей, що дозволить вирішити проблему задоволення попиту на інвестиційні кошти, створивши умови доступності фінансових послуг суб'єктам інвестиційного ринку. Важливість дослідження проблеми формування інвестиційного потенціалу НФУ пояснюється її значущістю, яка зумовлена зростаючим попитом на інвестиції для потреб сталого розвитку національної економіки. Основна увага при дослідженні проблем формування і нарощування інвестиційного потенціалу приділяється умовам реалізації цих процесів, інституційного забезпечення. Держава зацікавлена у прискоренні темпів інноваційного розвитку економіки і створює сприятливі умови для забезпечення всім необхідним щодо досягнення поставленої мети.

Соціально орієнтована економіка передбачає державне регулювання та контроль за діяльністю суб'єктів фінансового ринку, зокрема НФУ. Державне регулювання здійснюється відповідно до нормативно-законодавчої бази шляхом прийняття певних нормативів, правил, стандартів, законів та постанов і т. ін., а також економічними методами шляхом регулювання цінової політики всіх учасників фінансового ринку. Держава регулює умови надання фінансових послуг суб'єктами різних організаційно-правових форм, що сприяє підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів, стимулює задоволення попиту на інвестиції [2]. Зазначене вище і є передумовою для формування інституційної складової фінансово-інституційного механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ.

Доступність інвестиційних ресурсів має забезпечуватись інвестиційною політикою держави, системою нормативно-правових актів, спеціальними заходами, спрямованими на активацію діяльності НФУ.

Потенційні можливості НФУ щодо інвестиційного забезпечення розвитку економіки можуть бути реалізовані в повному обсязі за умов розробки і реалізації ефективного фінансово-інституційного механізму формування інвестиційного потенціалу зазначених установ. Структура фінансово-інституційного механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ охоплює дві складові – фінансову та інституційну. Його функціонування базується на сукупності визначених принципів, форм, методів, важелів і інструментів, за допомогою яких здійснюються послідовні заходи, спрямовані на досягнення поставленої мети – формування потужного інвестиційного потенціалу, здатного забезпечити інвестиційний попит суб'єктів господарювання реального сектору національної економіки (рис. 3).

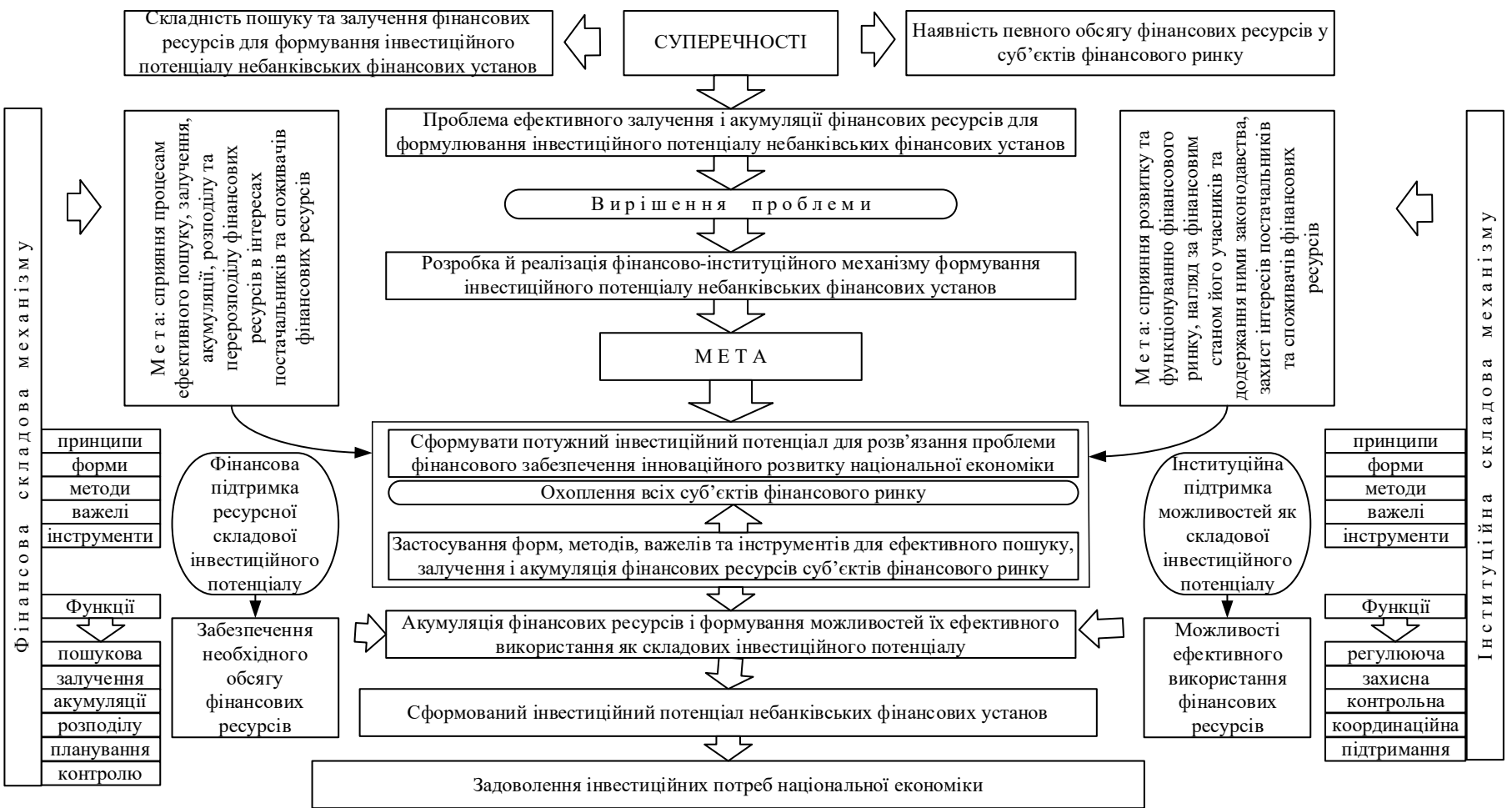

Рис. 3. Схема механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ

Джерело: авторська розробка.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Принципи, на яких базується функціонування механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ, визначені такі:

- цілеспрямованості – характеризується тим, що інвестиційний потенціал НФУ формується з метою забезпечення сталого розвитку національної економіки й усі його складові реалізують свої функції керуючись цією метою;

- результативності – визначається спроможністю формувати інвестиційний потенціал, здатний задовольнити потреби в інвестиційних ресурсах суб'єктів реального сектору економіки;

- відкритості – проявляється в інформаційному фінансовому, матеріальному, інституційному та інших видах обміну з навколишнім середовищем;

- гнучкості – спроможність зазначеного механізму пристосовуватись до змін кон'юнктури фінансового ринку, змін законодавства, конкретних умов з боку інших суб'єктів ринкових відносин, змін попиту на інвестиції і т. ін.;

- ресурсного забезпечення – полягає в тому, що інвестиційний потенціал має бути в повному обсязі забезпечений усіма видами ресурсів як фінансовими, так і іншими – кадровими, інформаційними, інноваційними тощо, що визначають його спроможність бути здатним забезпечити потреби в інвестиціях суб'єктів господарювання;

- нарощування інвестиційної спроможності – зумовлено зростаючими потребами в інвестиційних ресурсах з боку учасників інвестиційного процесу з метою прискорення інноваційного розвитку національної економіки;

- соціальної значущості – реалізується у розв'язанні інвестиційним потенціалом НФУ не тільки проблем техніко-технологічного характеру, а й проблем сталого розвитку економіки, насичення ринку товарами та послугами, підвищення життєвого рівня і якості життя широких верств населення.

Розробка зазначеного механізму виходить із ситуації, яка склалася на фінансовому ринку стосовно умов функціонування НФУ, їх фінансового стану, результатів фінансової діяльності та проблем формування інвестиційного потенціалу. Це стосується аналізу суперечностей, що склалося між потребою в інвестиційних коштах і складністю їх залучення за наявності фінансових ресурсів у певних суб'єктів фінансового ринку. Проблема полягає в пошуку дієвих схем і механізмів, які б дозволили здійснити ефективний пошук і залучення необхідних фінансових ресурсів для формування інвестиційного потенціалу НФУ. Вирішення цієї проблеми можливо за умов розробки й реалізації фінансово-інституційного механізму формування інвестиційного потенціалу, мета якого сформувати потужний інвестиційний потенціал для вирішення проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку національної економіки.

Зазначений механізм передбачає органічну єдність двох складових – фінансову та інституційну, кожна з яких забезпечує свій внесок у формування інвестиційного потенціалу: фінансову складова – інвестиційні ресурси; інституційна – формує можливості ефективного залучення, накопичення і використання інвестиційних ресурсів для потреб розвитку національної економіки.

Фінансова складова механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ має на меті сприяння на прискорення процесів ефективного пошуку, залучення та акумуляції фінансових ресурсів в інтересах постачальників та споживачів фінансових ресурсів.

Фінансова складова механізму має відповідні форми, методи, важелі та інструменти, завдяки яким зазначена складова виконує своє завдання щодо формування фінансових ресурсів як невід'ємної складової інвестиційного потенціалу НФУ.

Механізм формування інвестиційного потенціалу завдяки фінансовій складовій забезпечує надходження фінансових ресурсів у необхідному обсязі шляхом виявлення фінансових джерел – постачальників фінансового капіталу, їх залучення на вигідних для сторін умовах.

Оптимальна взаємодія суб'єктів фінансового ринку щодо залучення інвестиційних ресурсів досягається шляхом використання різних фінансових інструментів: акцій, облігацій, векселів, кредиту, доходу, прибутку та ін.

Як фінансові методи фінансової складової механізму формування інвестиційних ресурсів виступають: прогнозування; планування; матеріальне стимулювання; страхування і т. ін., як фінансові важелі можуть застосовуватись: цільові грошові фонди; пайові внески; інвестиції; види кредитів, дисконт, валютний курс тощо.

Функції фінансової складової інвестиційного потенціалу НФУ є такими: пошукова; залучення; акумуляції (формування фондів); розподілу; планування; контролю.

Стислий зміст зазначених функцій такий: пошукова – виявлення фінансових джерел, які можуть бути залучені на вигідних для сторін умовах; залучення – реалізація процесу залучення фінансових ресурсів за допомогою фінансових інструментів або іншими засобами чи методами; акумуляції – формування певних фондів інвестиційних ресурсів; розподілу – визначення ефективних напрямів інвестування певних обсягів фінансових ресурсів; перерозподілу – використання сформованих фондів інвестиційних ресурсів на розвиток пріоритетних галузей економіки; планування – визначення напрямів та обсягів використання фінансових ресурсів та інвестування певних об'єктів провідних галузей економіки; контролю – виявляється у контролі руху інвестиційних коштів, забезпечуючи цільове використання фінансових ресурсів, дотримання пропорцій у розподілі між пріоритетними напрямками інвестування.

Необхідність інституційної складової механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ, що забезпечує інституційну підтримку та регулювання ринку фінансових послуг викликана необхідністю нагляду за функціонуванням банківських і небанківських фінансових установ, захисту прав

інвесторів та споживачів фінансових послуг. Регулювання викликано необхідністю дотримання суб'єктами фінансового ринку функцій залучення, акумуляції, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів між учасниками інвестиційного ринку з орієнтацією інвестиційних потоків на інноваційне оновлення провідних галузей національної економіки.

В Україні інституційне забезпечення діяльності суб'єктів фінансового ринку здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства, умов професійної діяльності постачальників та споживачів фінансових ресурсів, державної реєстрації суб'єктів ринку фінансових послуг, ліцензування та нагляду за їхньою діяльністю.

Відповідно до чинного законодавства державне регулювання діяльності суб'єктів фінансового ринку виступають: Національний банк України; Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку; спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг [5].

Інституційна складова механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ передбачає такі форми регулювання діяльності суб'єктів фінансового ринку:

- ведення державних реєстрів фінансових установ і ліцензування діяльності з надання фінансових послуг;
- нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ;
- застосування уповноваженими державними органами заходів впливу;
- проведення інших заходів на підтримку ефективної діяльності суб'єктів фінансового ринку.

Щодо функцій, методів регулювання і інструментів регулювання, то вони визначені і охарактеризовані в концепції державного регулювання діяльності НФУ (див. рис. 1).

У процесі функціонування даного механізму узгоджується реалізація функцій фінансової складової механізму, яка формує інвестиційні ресурси інвестиційного потенціалу та інституційної складової, яка визначає можливість формування і використання інвестиційних ресурсів зазначеного потенціалу з метою розвитку національної економіки. За умов поглиблення ринкових відносин фінансово-інституційний механізм має бути гнучким, адаптуватися до змін кон'юнктури фінансового ринку й відповідати державній інвестиційній політиці.

Зазначений механізм повинен забезпечити:

- ефективний пошук, залучення та акумуляцію фінансових ресурсів на основі довготривалої взаємодії із суб'єктами фінансового ринку, що виступають у ролі постачальників фінансового капіталу;

- досягнення високого рівня обслуговування з боку НФУ в процесі формування і нарощування інвестиційного потенціалу як постачальників фінансового капіталу, так і споживачів фінансових ресурсів;
- забезпечити високу конкурентоспроможність НФУ на фінансовому ринку щодо якості надання фінансових послуг;
- формування і постійне нарощування інвестиційного потенціалу НФУ;
- забезпечувати зростаючі потреби в інвестиціях провідні галузі національної економіки.

Подальше економічне зростання НФУ забезпечується саме за умов нарощування їхнього інвестиційного потенціалу шляхом впровадження інноваційних методів залучення фінансового капіталу, використання сучасних фінансових інструментів, ефективного розподілу залучених ресурсів за споживачами, які забезпечують високу віддачу на вкладений капітал.

Виважена інвестиційна політика за умов використання переваг ринкової економіки розширює можливості НФУ щодо залучення фінансового капіталу на фінансовому ринку та використання сучасних засобів і методів довготривалої взаємодії з постачальниками фінансових ресурсів, а також забезпечує використання різних форм інвестування розвитку національної економіки.

Складність вирішення проблем пошуку й залучення фінансових ресурсів на фінансовому ринку пов'язана з кризовими явищами в економіці України й саме фінансово-інституційний механізм формування інвестиційного потенціалу НФУ спрямований на вирішення вказаної проблеми.

Одним із найважливіших напрямів удосконалення фінансово-інституційного механізму формування інвестиційного потенціалу НФУ під час кризи є насамперед посилення регулюючої ролі держави на фінансовому ринку, розробка та реалізація зваженої інвестиційної політики, спрямування капітальних вкладень у реальний сектор економіки з боку держави.

Динаміка вкладення інвестицій є виміром розвитку інвестиційних процесів, які мають бути активізовані зазначеним механізмом. Саме обсяг інвестицій, їх спрямованість та структура свідчать про результати інвестиційної політики держави, її пріоритети та забезпечення сталого розвитку національної економіки [10].

Висновки та пропозиції. Ефективність функціонування НФУ, виконання ними функцій щодо пошуку, залучення та акумуляції інвестиційних ресурсів для потреб розвитку економіки залежить від досконалості та стабільності нормативно-правового забезпечення, що вимагає розробки концептуальних підходів до формування державної політики у сфері регулювання діяльності суб'єктів фінансового ринку.

Роль НФУ як інвесторів обмежується головним чином фінансовим інвестуванням щодо реальних інвестицій, то проблема виникає з необхідності нарощування потужного інвестиційного потенціалу, обсяги інвестиційних ресурсів якого дозволили б задовольнити попит підприємств реального сектору економіки.

Концепція державного регулювання діяльності НФУ спрямована на створення сприятливого інституційного середовища для функціонування та розвитку зазначених установ, що створює передумови для розробки фінансово-інституційного механізму формування їхнього інвестиційного потенціалу.

Досконале інституційне забезпечення функціонування та розвитку НФУ створює сприятливі можливості для реалізації процесів пошуку, залучення, акумуляції та використання інвестиційних ресурсів, створюючи невід'ємну складову інвестиційного потенціалу, а саме «можливості», які поряд зі складовою «інвестиційні ресурси» формують і нарощують інвестиційний потенціал.

Потенційні можливості НФУ як активних суб'єктів фінансового ринку та ефективних учасників інвестиційних процесів можуть бути реалізовані за умов розробки й реалізації фінансово-інституційного механізму формування їхнього інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Андріанов Ю. Сутність поняття «інвестиційний потенціал машинобудівного підприємства» і фактори, які на нього впливають / Ю. Андріанов // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 23 (623). – С. 3-7.
2. Бударна В. О. Правові засоби формування інвестиційного потенціалу України / В. О. Бударна // Економічна теорія та право. – 2017. – № 3. – С. 120-131.
3. Гайдай Г. Г. Інвестиційний потенціал як основа формування комплексу стратегічних інвестиційних рішень / Г. Г. Гайдай // Економіка та управління на транспорті. – 2018. – Вип. 6. – С. 106-112.
4. Жук П. В. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління / П. В. Жук, З. О. Сірик // Регіональна економіка. – 2017. – № 2. – С. 16-22.
5. Дубина М. В. Проблеми активізації формування та залучення інвестицій у розвиток національної економіки / М. В. Дубина, Д. С. Пілевич // Науковий Вісник: фінанси, банки, інвестиції: науково-практичний журнал. – 2014. – № 1 (26). – С. 94-101.
6. Зудова І. Ю. Особливості формування чинників інвестиційного потенціалу підприємства / І. Ю. Зудова, А. В. Щиголева // Економіка і суспільство. – 2018. – № 19. – С. 403-408.
7. Ільчук В. Проблеми розвитку інституційної складової інфраструктурного забезпечення функціонування кредитного ринку України / В. Ільчук, Т. Шпомер // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2021. – № 3(27). – С. 176-189.
8. Ільчук В. Проблеми розвитку кредитного ринку України в умовах поширення процесів глобалізації та інтеграції / В. Ільчук, Т. Шпомер // Науковий вісник Полісся. – 2021. – № 1(22). – С. 88-101.
9. Касьяненко В. Ф. Вплив державного регулювання на становлення фондового ринку в Україні / В. Ф. Касьяненко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2006. – № 5. – С. 85-89.
10. Копельчук В. П. Механізм покращення інвестиційного потенціалу підприємств легкої промисловості / В. П. Копельчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2019. – № 2. – С. 88-90.
11. Кукош М. С. Концепція формування інвестиційного потенціалу регіону / М. С. Кукош // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Вип. 19(2). – С. 66-70.

12. Лимич Ю. В. Структурно-функціональні ознаки механізмів формування та використання інноваційно-інвестиційного потенціалу економічного розвитку / Ю. В. Лимич // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – Вип. 12. – С. 54-57.

13. Лозова О. М. Еволюція економічних концепцій державного регулювання економіки / О. М. Лозова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6. – С. 133-137.

14. Масляєва К. Специфіка правового статусу органів державного регулювання ринку фінансових послуг України: проблеми та шляхи їх вирішення / К. Масляєва // Юридична Україна. – 2007. – № 8. – С. 41-45.

15. Нечитайло У.П. Інвестиційний потенціал та інвестиційний клімат: особливості формування та співвідношення / У. П. Нечитайло // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – Вип. 2 (32). – С. 97-103.

16. Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 № 157. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=157-2010-%EF>.

17. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України від 12.07.2001 № 2664–III. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.

18. Унінець-Ходаківська В. П. Роль державного регулювання на ринку фінансових послуг / В. П. Унінець-Ходаківська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 238-248.

References

1. Andrianov, Yu. (2008). Sutnist poniattia «investytsiyni potentsial mashynobudivnoho pidpriemstva» i faktory, yaki na noho vplyvaiut [The essence of the concept of "investment potential of a machine-building enterprise" and the factors affecting it]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University*, 23(623), 3-7.

2. Budarna, V.O. (2017). Pravovi zasoby formuvannya investytsiynoho potentsialu Ukrayiny. [Legal means of formation of investment potential of Ukraine]. *Ekonomichna teoriya ta pravo – Economic theory and law*, 3, 120-131.

3. Haidai, H.H. (2018). Investytsiyni potentsial yak osnova formuvannya kompleksu stratehichnykh investytsiynykh rishen [Investment potential as a basis for the formation of a complex of strategic investment decision]. *Ekonomika ta upravlinnia na transporti - Economics and management on transport*, 6, 106-112.

4. Zhuk, P. V., & Siryk, Z. O. (2017). Investytsiynyy potentsial terytorial'nykh hromad: sut' ponyattya ta pytannya upravlinnya [Investment capacity of territorial communities: nature of the concept and management issues]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, 2, 16-22.

5. Dubyna, M.V., & Pilevych, D.S. (2014). Problemy aktyvizatsii formuvannya ta zaluchennia investytsii u rozvytok natsionalnoi ekonomiky [Problems on activation of the formation and attraction of investments in the national economy development]. *Naukovyi Visnyk: finansy, banky, investytsii – Scientific Bulletin: finance, banks, investments*, 1(26), 94-101.

6. Zudova I.Yu., & Shchigoleva A.V. (2018). Osoblyvosti formuvannya chynnykiv investytsiynoho potentsialu pidpriemstva [Peculiarities of the formation of factors of the enterprise's investment potential]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, 19, 403-408.

7. Ilchuk, V., & Shpomer, T. (2021). Problemy rozvytku instytuttsiinoi skladovoi infrastruktturnoho zabezpechennia funktsionuvannya kredytnoho rynku Ukrainy [Problems of the development of the institutional component of infrastructural support for the functioning of the credit market of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia - Problems and prospects of economics and management*, 3(27), 176-189.

8. Ilchuk, V., & Shpomer, T. (2021). Problemy rozvytku kredytnoho rynku Ukrainy v umovakh poshyrennia protsesiv hlobalizatsii ta intehratsii [Problems of Ukraine credit market development in conditions of globalization processes expansion and integration]. *Naukovyi visnyk Polissia – Scientific Bulletin of Polissia*, 1(22), 88-101.

9. Kasianenko, V.F. (2006). Vplyv derzhavnoho rehuliuвання na stanovlennia fondovoho rynku v Ukraini [The influence of state regulation on the formation of the stock market in Ukraine]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu - Bulletin of Sumy National Agrarian University*, 5, 85-89.

10. Kopelchuk, V.P. (2019). Mekhanizm pokrashchennia investytsiinoho potentsialu pidpriemstv lehkoi promyslovosti [Mechanism of improving the investment potential of light industry enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Herald of Khmelnytskyi National University*, 2, 88-90.

11. Kukosh, M.S. (2018). Kontsepsiia formuvannia investytsiinoho potentsialu rehionu [The concept of formation of investment potential of the region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Uzhhorod National University Herald*, 19(2), 66-70.

12. Lymych, Yu.V. (2015). Strukturno-funktsionalni oznaky mekhanizmiv formuvannia ta vykorystannia innovatsiino-investytsiinoho potentsialu ekonomichnoho rozvytku [Structural and functional features of the mechanisms of formation and use of innovation and investment potential of economic development]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – International Humanitarian University Herald*, 12, 54-57.

13. Lozova, O. M. (2007). Evoliutsiia ekonomichnykh kontsepsii derzhavnoho rehuliuвання ekonomiky [Evolution of economic concepts of state regulation of the economy]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Market Relations Development in Ukraine*, 6, 133-137.

14. Masliaieva, K. (2007). Spetsyfika pravovoho statusu orhaniv derzhavnoho rehuliuвання rynku finansovykh posluh Ukrainy: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Specific of legal status of government regulation authorities of financial services market in Ukraine: problems and ways of their solution]. *Yurydychna Ukraina – Legal Ukraine*, 8, 41–45.

15. Nechitaylo, U.P. (2011). Investytsiinyi potentsial ta investytsiinyi klimat: osoblyvosti formuvannia ta spivvidnoshennia [Investment potential and investment climate: features of formation and ratio]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu - Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, 2(32), 97-103.

16. Polozhennia pro Derzhavnu komisiuu z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy [Regulations on the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine], Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 157 dated 03.02.2010. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=157-2010-%EF>.

17. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh [On financial services and state regulation of financial services markets], Law of Ukraine № 2664-III dated 12.07.2001. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>

18. Unynets-Khodakivska, V. P. (2009). Rol derzhavnoho rehuliuвання na rynku finansovykh posluh [The role of state regulation in the market of financial services]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 6, 238-248.

Отримано 24.01.2023

UDC 330.322:336.7

Valerii Ilchuk

Doctor of Economics, Professor, Professor of Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: ivp5@ukr.net. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4844-1326>

Researcher ID: [F-4864-2016](https://orcid.org/0000-0003-4844-1326)

Tetiana Shpomer

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer of Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: tanya_shpomer@ukr.net. ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6680-5889>.

Researcher ID: [L-9323-2015](https://orcid.org/0000-0001-6680-5889)

Andrii Shpomer

PhD Student of the Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: 6248747@gmail.com

**MECHANISM FOR FORMATION OF THE INVESTMENT
POTENTIAL OF NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTIONS**

The problems of the low efficiency of the functioning of non-banking financial institutions (NFIs) on the financial market of Ukraine are considered, the main reason of which is the imperfect and unstable regulatory and legal support of their activities. The main tasks of state regulation of the activities of financial market entities, in particular NFIs, and the proposed concept of state regulation of their activities are defined, where the entities of state regulation and their functions, methods and tools aimed at creating favorable conditions for the functioning of these institutions are defined. The role of NFIs as financial market entities whose limited functionality is determined by the low level of their investment potential is identified and assessed.

The role of institutional and infrastructural support in creating proper conditions for the functioning of the NFU has been revealed. The importance of institutional support in creating favorable conditions for the formation of the investment potential of NFIs is assessed. The scheme of the mechanism of formation of the investment potential of the NFU is proposed, which includes financial and institutional components that functionally complement each other in the process of formation and expansion of the investment potential. Each of the components has its own functions, methods, levers and tools, which allows these components to effectively implement their role in the process of formation of investment potential.

Keywords: financial market; non-bank financial institutions; investment potential; state regulation; concept; institutional support; infrastructure support; formation mechanism.

Fig.: 3. References: 18.